

4. Hayashi Yujiro. Johoka shakai: Hado na shakai kara sofuto na shakai [Текст] / H. Yujiro. – Токіо: Feo, 1969. – 189 p.

5. Информационное общество // Философия: краткий философский словарь / [авт.–уклад. Алексеев А. П.]. – М.: Проспект, 2008. – 496 с.

6. Маклюэн М. Понимание медиа: внешние расширения человека / Маршал Маклюэн. – М.: Кучково поле, 2007. – 464 с.

7. Белл Д. Грядущее постиндустриальное общество. Образец социального прогнозирования / Д. Белл; Перевод с английского под редакцией В. Л. Иноземцева. – М., 2001. – 660 с.

8. Белл Д. Социальные рамки информационного общества / Белл Д. – М.: Харвест, 1980. – 45 с.

9. Bell D. The Post-Industrial Society: The Evolution of an Idea / Bell D. Survey. – 1971. – Vol.16. – No 1. – P.167.

10. Martin W. G. The Information Society. – L., 1988. – P.42.

11. Владленова І. В. Інформаційне суспільство: закритість або доступність інформації? // Гілея: науковий вісник. Сер. Історичні науки. Філософські науки. Політичні науки: ВГО Українська академія наук. – 2009. – Вип.23. – С.311–318.

12. Владленова І. В. Народження Четвертої хвилі: нанотехнологічне суспільство // Практична філософія. – К.: Центр практичної філософії; Інститут філософії ім. Г. С. Сковороди НАН України, 2009. – №3 (33). – С.14–18.

13. Владленова І. В. Соціальне управління в інформаційному суспільстві як проблема управління знаннями // Теорія і практика управління соціальними системами: філософія, психологія, педагогіка, соціологія. – Х.: НТУ «ХПІ», 2009. – №2. – С.32–36.

References

1. Toffler Je. Shok budushhego / Je. Toffler. – М.: АСТ, 2001. – 560 с.

2. Toffler A. The third wave / Toffler A. – N.–Y.: Bantam Press, 1980. – 689 s.

3. Maklujen M. Galaktika Gutenberga. Stanovlenie cheloveka pechatajushhego / Marshall Maklujen. – М.: Akademicheskij proekt, 2005. – 496 s.

4. Hayashi Yujiro. Johoka shakai: Hado na shakai kara sofuto na shakai [Текст] / H. Yujiro. – Токіо: Feo, 1969. – 189 p.

5. Информационное общество // Философия: краткий философский словарь / [авт.–уклад. Алексеев А. П.]. – М.: Проспект, 2008. – 496 с.

6. Maklujen M. Pnimanie media: vneshnie rasshirenija cheloveka / Marshal Maklujen. – М.: Kuchkovo pole, 2007. – 464 s.

7. Bell D. Grjadushhee postindustrial'noe obshhestvo. Obrazec social'nogo prognozirovaniya / D. Bell; Perevod s anglijskogo pod redakciej V. L. Inozemceva. – М., 2001. – 660 s.

8. Bell D. Social'nye ramki informacionnogo obshhestva / Bell D. – М.: Harvest, 1980. – 45 s.

9. Bell D. The Post-Industrial Society: The Evolution of an Idea / Bell D. Survey. – 1971. – Vol.16. – No 1. – P.167.

10. Martin W. G. The Information Society. – L., 1988. – P.42.

11. Vladlenova I. V. Informacijne suspil'stvo: zakrytist' або dostupnist' informacii? // Гілея: науковий вісник. Сер. Історичні науки. Філософські науки. Політичні науки: ВГО України академія наук. – 2009. – Вип.23. – С.311–318.

12. Vladlenova I. V. Narodzhennja Chetvertoi' hvyli: nanotekhnologichne suspil'stvo // Praktichna filosofija. – К.: Centr praktichnoi' filosofii'; Instytut filosofii' im. G. S. Skovorody NAN Ukrainy, 2009. – №3 (33). – С.14–18.

13. Vladlenova I. V. Social'noe upravlenie v informacionnom obshhestve kak problema upravlenija znanijami // Teorija i praktika upravlinnja social'nymy systemamy: filosofija, psihologija, pedagogika, sociologija. – H.: NTU «HPY», 2009. – №2. – С.32–36.

Artushenko O. V., applicant of department of Philosophy, senior teacher of department of Integrovany technologies of processes and devices, National technical university «Kharkiv Polytechnical Institute» (Ukraine, Kharkiv), artushenko_olena@ukr.net

Information society: sources, problems, development trends

An attempt to sum up some views on the information society, the peculiarities of its formation, problems and development prospects has been made. Historical grounds of its origin as well as modern trends of its development which are connected with wide spread of information and computer technologies that allow to conclude on the information society development process at present and the consequences of such processes for people in the future have been considered.

The main aspects of the ideas of information society have been considered as well. Historical grounds of the birth have been analyzed. On the basis of works by A. Toffler, D. Bell, M. McLuan and other researchers, the main theoretical concepts have been shown. Some trends, problems and trends of information society development have been considered.

It can be concluded from the results of the research that the information society is being actively formed now and already exists in some developed countries. Information is significantly beneficial as it expands and opens new possibilities of the development which in turn lead to a new cycle of the development and the appearance of e-society.

Keywords: information society, post-industrialized society, information revolution, computer technologies, Internet, e-society.

Артюшенко О. В., соискатель кафедры Философии, старший преподаватель кафедры Интегрированных технологий процессов и аппаратов, Национальный технический университет «Харьковский политехнический институт» (Украина, Харьков), artushenko_olena@ukr.net

Информационное общество: истоки, проблемы, тенденции развития

Предпринята попытка обобщить некоторые взгляды на информационное общество, особенности его формирования, проблемы и перспективы развития. Рассмотрены исторические предпосылки его возникновения, современные тенденции развития, связанные с широким распространением информационных технологий, компьютерных технологий, что позволяет сделать вывод о том, как идет процесс развития информационного общества в настоящее время, и какие последствия эти процессы будут иметь для людей в будущем.

Так же рассмотрены основные аспекты идей информационного общества, проанализированы исторические предпосылки зарождения, на основе изучения работ Э. Тоффлера, Д. Белла, М. Маклюэна и других исследователей показаны основные теоретические концепции. Рассмотрены некоторые тенденции, проблемы и перспективы развития информационного общества.

Из результатов исследования можно сделать выводы о том, что информационное общество сейчас активно формируется и уже существует в отдельных развитых странах. Информатизация приносит значительную пользу, расширяет и открывает новые возможности развития, что в свою очередь ведет к новому ветку развития и появлению электронного общества.

Ключевые слова: информационное общество, постиндустриальное общество, информационная революция, компьютерные технологии, интернет, электронное общество.

* * *

УДК 11:159.955.4

Бондар О. В.,
аспірант кафедри теоретичної і практичної
філософії, Київський національний університет
ім. Тараса Шевченка (Україна, Київ),
olegbonдарb581@gmail.com

ТРАНСЦЕНДЕНТАЛЬНЕ САМОБҐРУНТУВАННЯ СУБ'ЄКТИВНОСТІ

Розглянуто проблему онтологічного статусу чистої суб'єктивності, а саме знання про знання. Демонструється, що предметне знання, коли його приймають за універсальну структуру будь-якого знання взагалі, призводить до апорій в спробі самообґрунтування. Досліджуючи основні положення трансцендентальної стратегії обґрунтування суб'єктивності, автор виявляє аргументативні хитби цієї спроби, що пов'язані з неможливістю обґрунтувати сутність предмета знання. Висновок, до якого приходять автор, полягає в необхідності розглядати предмет знання як самовідрізняння самого знання.

Ключові слова: знання, предмет, самообґрунтування, суб'єктивність.

Трансцендентальна стратегія обґрунтування суб'єктивності полягає в тому, що знання про себе («Я мислю») уможливорює предметне знання, а отже, знання про нас самих годі розглядати як різновид предметного стосунку. Але якщо знання про себе не дається взнаки самому собі як певний предмет, а, як видається, будь-яке знання обмежене певною предметністю, то що в такому разі можна було б знати у знанні про себе? Чи можливо б було послідовно розв'язати проблему знаннєвого самостосунку, якщо б ми розглядали предмет не як дещо дане знанню, а як узовнішене буття самого знання?

Втім, така постановка питання одразу ж наштовхується на проблему буттєвого статусу того знаннєвого стосунку, в якому Я устосоване не щодо деякого дещо, а щодо самого себе. Якщо Я (самознання) має визначати має визначати спосіб предметного стосування цього знання, то самознання,

по–перше, є *визначуванним* щодо предмета, а по–друге, воно водночас є *визначеним*, тобто певним знанням, що повсякчас уможливує відрізнєння Я від усього того, що Я не є. Цей опис самознання виглядає непроблематично доти, доки ми не запитаємо про підставу його визначеності. Якщо принцип самознання є первинним щодо принципу предметного знання, що дозволяє ідентифікувати будь–який предмет як такий, що належить знанню, то очевидно, що принцип предметної ідентифікації не може стати визначальним щодо самостосувальної дії знання, позаяк у такому разі умова, що уможливує предметне стосування знання, була б, в свою чергу, обумовленою тим, що вона і зумовлює, призводячи до нерозв'язного парадоксу. А втім, якщо принцип предметного стосунку (знання про щось) не є визначувальним принципом самознання, то яким чином можна узгодити це положення із тезою про самовизначуваний характер Я? Якщо у власному самостосуванні Я стосується самого себе, то чи стосується воно самого себе як певного щось? Але якщо принцип предметного знання передбачає відмінність між знанням і тим, що у цьому знанні знається (щось, предметом), то відразу впадає в око той факт, що такий принцип не може стати універсальною моделлю самознання, оскільки в самознанні як *самостосувальне*, так і *самостосоване* є одним і тим же Я. Нарешті, якщо у мисленні про предмет (предметному знанні) цей предмет мислиться *мислимим чином*, то у мисленні про Я (мисленні про мислення) саме мислення мислиться *мислячим чином*, що підштовхує до висновку, що те «щось», що мислиться у мисленні самого себе (Я, самознанні), не є «чимось» у сенсі певного предмета. Утім, якщо у знанні про себе Я знається не як певне «щось» (предмет), то що знається у такому знанні? Якщо у знанні про себе (Я = Я) Я і стосується самого себе, і водночас є *тим самим* Я і як самостосувальне, так і самостосоване Я, то логічно запитати: чи є те Я, що стосується до самого себе, тотожним тому Я, до якого воно стосується? Втім, подібне запитання відразу ж імплікує новий парадокс: (а) якщо Я як самостосувальне тотожне Я як самостосованому, то **Я не пізнає Я**, позаяк пізнання передбачає відмінність між суб'єктом і об'єктом пізнання, і стає незрозумілим, на підставі чого Я як самостосоване можна відокремити від Я як самостосувального, а без цього відокремлення неможливим є і знаннєвий зв'язок між ними; (б) якщо ж Я як самостосувальне не тотожне Я як самостосованому, то в подібному стосуванні Я до Я **Я пізнає не Я**, а щось цілком відмінне від Я, бо ж це Я (пізнаване) не є тотожним тому Я, що пізнає. Як бачимо, ці парадокси неодмінно виникають тоді, коли ми намагаємося мислити про знання (Я) на підставі мислення про щось, тим самим уречевлюючи саме знання. А оскільки знання про знання, як було з'ясовано вище, уможливує знання про предмет, і сам предмет є нічим іншим, як властивістю («самовідрізннянням») знання, то питання «що ми знаємо, знаючи щось?» неминуче перетікає у питання «що ми знаємо, знаючи Я?». Спробуймо удокладнити це питання з огляду на виявлені вище парадокси на прикладі міркувань Фіхте, які той виклав у творі «Спроба нового викладу науковчення».

Будь–яке предметне знання є устосуванням інтелігенції до її предмета, і зміст такого знання визначений тим, на що спрямована сама інтелігенція. Знання ж про Я, вочевидь, можливе лише на тій підставі, коли інтелігенція стосується не певного предмета, а самої себе. В цьому

самостосуванні знання ми розрізняємо Я, яке мислить, і Я, про яке мислиться у цьому мисленні, і водночас мислимо, що Я як мисляче і Я як мислиме є водночас одним і тим самим Я. «Коли ти мислиш себе, то ти для себе є не лише мисляче, але й мислиме; в даному випадку мисляче й мислиме мають бути одним цілим; твоя дія у мисленні має обертатися на себе самого, на мисляче» [2, с. 551]. Втім, на відміну від предметного знання, знання про Я неможливо описувати таким чином, щоб Я існувало ще до знання про нього як про Я, а тому саме Я є присутнє і тим, що воно є, і тим, що про нього знається, або іншими словами, воно водночас є і предметом знання, і самим знанням, а отже, Я, на відміну від предмета («щось»), не існує до того, як стає знанням про себе. Отже, самознання Я є водночас самопокладанням Я, і водночас самопокладання Я є його самознанням («Я є тим, що покладає самого себе, і нічим більше; те, що покладає самого себе, є Я, і нічого більше» [2, с. 551]. Але як в акті самознання, так і в акті самопокладання ми розрізняємо те, що покладається (знається), і те, чим це щось покладається (знається), тобто суб'єкт покладання (знання) і його об'єкт. Отже, діяльність Я з самопокладання, що тотожна принципу самознання Я, полягає в тому, що Я (як суб'єкт) має знати Я (як об'єкт). Але згідно з вищенаведеними міркуваннями, *кожне* Я витворюється через самознання, тому Я існує лише тоді, коли воно водночас покладає себе як Я і знає себе як Я, інакше кажучи, коли воно є водночас і суб'єктом, і об'єктом. Але звідси витікає важливе положення: теза «Я (суб'єкт) = Я (об'єкт)» можлива лише за умови, коли Я (об'єкт) задовольняє вимозі *бути Я*, а оскільки будь–яке Я є тотожністю суб'єкта і об'єкта, тому і Я як об'єкт в свою чергу має бути тотожністю суб'єкта і об'єкта, а отже, положення «Я (суб'єкт) = Я (об'єкт)» за такої умови перетворюється на положення «Я (суб'єкт) = (Я (об'єкт)) ((Я (суб'єкт) = Я (об'єкт))». Тому вимога мислити Я як суб'єкт увиразнюється у вимозі мислити про своє мислення. Але оскільки це останнє Я (об'єкт) в свою чергу також має бути Я, то воно в свою чергу розпадається на Я (суб'єкт) і Я (об'єкт) і вимагає нового акту самоусвідомлення, задля якого вже необхідно мислити процес мислення процесу мислення і так до нескінченності. Тому запитання про Я як про щось неодмінно призводить до нескінченного регресу, за якого виникнення Я є неможливим¹.

Але якщо ми не можемо знати про Я на підставі знання про щось, то чому ми завжди щось про це Я знаємо, бо ж наше знання про Я вже завжди є певним визначеним знанням, завдяки якому ми розрізняємо Я від усього іншого, що не є Я, хоча й не даємо собі ради в тому, як ми це робимо? Знаючи про щось у предметному знанні, ми розрізняємо це «щось» як об'єкт знання від самого знання; тому в рамках предметного знання суб'єкт цього

¹ Втім, не слід забувати, що цей парадокс стосується лише умов дискурсивного мислення Я, але аж ніяк не характеру його дійсного існування. Тому навряд чи можна погодитися із К. Глої, що універсалізує зазначені висновки Фіхте, протиставляючи їх теорії суб'єктивності Гегеля: «Остаточне самоосягнення є неможливим, оскільки воно передбачало б наявність нейтрального фону, на якому лише й могла б показати себе замкненість і завершеність, тобто цілісність. Але нескінченність і невизначеність (відкритість) цього цілком іншого ініціювала б нескінченний процес визначення... У цьому пункті позиція Фіхте перевершує Гегелю» [4, с. 122]. Теза Фіхте про самоусвідомість як безпосередню єдність суб'єкта і об'єкта є конкретним контраргументом проти твердження К. Глої щодо необхідності «нейтрального фону» задля «самоосягнення».

знання водночас не є його об'єктом. Натомість в межах самознання суб'єкт і об'єкт складають безпосередню єдність. А отже, підстава цієї визначеності не може знаходитись в межах предметного знання, обмеженого знанням про предмет. Але чому існує саме уявлення нескінченного прогресу в обґрунтуванні самосвідомості? Вочевидь, тому, що всяке знання доходить до нас лише за посередництвом уявлення (свідомості), а всяка свідомість характеризується розрізненням суб'єкта та об'єкта; тому в свідомості суб'єкт не є в той же час об'єкт. Розчленування на суб'єкт і об'єкт є опосередкуванням; єдність того й іншого, що є умовою емпіричної свідомості, повинна бути нічим іншим, як безпосередньою свідомістю. «Отже, перш за все ми знайшли таку свідомість, яку ми щойно шукали, свідомість, в якій безпосередньо з'єднані суб'єктивне та об'єктивне. Свідомість про наше власне мислення і є ця свідомість» [2, с. 556]. Але безпосередня свідомість (самосвідомість) є не що інше, як споглядання. «Такого роду безпосередня свідомість позначається науковим терміном споглядання, і так маємо намір називати її і ми» [2, с. 556]. А втім, з вищенаведених міркувань випливає надзвичайно важливий висновок: *самосвідомість не є свідомістю самої себе*, позаяк способи існування свідомості (опосередкування) і самосвідомості (безпосередність) є цілком відмінними один від одного. І водночас самосвідомість є певним видом свідомості, бо в ній знається *щось*, хоча й це *щось* не є чимось відмінним від самої свідомості. Але якщо знання про *щось* (свідомість) обумовлене самознанням (самосвідомістю), то ця умова свідомості (безпосередність) не може бути дана в межах самої свідомості (опосередкування). Проте оскільки вже саме предметне знання є, з одного боку, знанням про *щось* (предмет), а з іншого – знанням про знання, то вже в межах самого предметного знання ми помічаємо цю єдність опосередкування («знання про *щось*») і безпосередності («знання про знання»); і водночас ці два аспекти єдності складають властивості одного й того ж знання – знання про предмет. На підставі чого може ґрунтуватися ця тотожність? Фіхте відповідає на це питання таким чином, що опосередковане знання (поняття) є в-собі–буттям безпосереднього знання (споглядання): «поняття завжди є лише самою діяльністю споглядання, що досягається не як рухливість, а як спокій і визначеність; точно таким же чином відбувається і з поняттям Я» [2, с. 562], і роль поняття (опосередкованого знання) полягає в тому, що воно надає визначеності акту безпосереднього існування знання: «отже, те, що було з необхідністю з'єднаним із спогляданням Я і без чого самосвідомість залишалася неможливою, було поняття Я; бо поняття вперше завершує і досягає свідомість» [2, с. 561]. Але, будучи опосередкованим пізнанням, свідомість завжди містить лише поняття, але ніколи – споглядання [2, с. 562], тому принцип знання про *щось* (предмет), в свою чергу, ніколи не може бути даний свідомості як певне *щось*.

Звідси ми вбачаємо, що Я як чисте самознання у власному первинному самоустосуванні вже містить певний стосунок до предметності («*щось*»), позаяк така предметність витворюється через самообмеження цієї первинної єдності («споглядання») у понятті, в результаті чого знання про знання постає як: (а) *щось* і (б) знання про *щось*. Як бачимо, для Фіхте самознання і знання про *щось* є *посутньо одним і тим же знанням*, оскільки знання про предмет постає як самоупредметнене самознання,

що підтверджує висловлену вище тезу про предмет як *самовідрізнання знання*. Тому, запитуючи про те, що ми знаємо, знаючи *щось*, ми не маємо запитувати *додатково* про Я (самознання) як умову існування такого знання, бо ж це *щось* є узовнішненим буттям самого Я, даним опосередковано у понятті, позаяк саме Я дається собі лише безпосередньо у спогляданні, але не як певне *щось*.

Але якщо пізнання є єдністю суб'єктивного (знання) і об'єктивного (предмета), то, розглядаючи предмет як дещо незалежне від знання, тим самим скасовується можливість пояснити факт знання, а саме узгодження предмета із знанням про нього. Навпаки, якщо визначити предмет лише як *для-себе-буття* знання, що існує лише в знанні і через знання, то цим підважується можливість пояснення факту виникнення інтелігенції, а отже, і самого знання. З цього пункту вбачається обмеженість емпіричної і трансцендентальної стратегії обґрунтування суб'єктивності: перша не в змозі пояснити, чим є знання саме по собі, розчиняючи знання у предметі і тим уречевлюючи його; друга не може обґрунтувати предмет знання, редукуючи його виключно до факту знання. Але якщо предметне знання, а саме знання про *щось*, вочевидь, уможливується предметною афекцією знання з боку цього «*щось*», то редукція предмета знання виключно до самообмежувальної дії знання унеможливує факт існування *певного* предметного знання, оскільки предметом всякого знання в такому разі мало б бути одне й те ж незмінне й самототожне самознання, про яке *не можна було б нічого знати*. Втім, якщо предметне знання і самознання складають властивості одного й того ж знання, то емпірична і трансцендентальна стратегії обґрунтування суб'єктивності виявляються абстрактними й однобічними способами розгляду одного й того самого предмета – принципу суб'єктивності. Д. Кар у дослідженні «Парадокс суб'єктивності: Я в трансцендентальній традиції» резюмує це протистояння в наступний спосіб: «практика трансцендентальної філософії підсумовується у визнанні того факту, що існують дві точки зору на те, чим є суб'єкт, а саме трансцендентальна і емпірична, які не можна ні відкинути, ані примирити. На мою думку, це становить парадокс» [3, р. 9]. Протилежність цих «точок зору» Кар описує так: «У першому випадку (емпірична самосвідомість) я усвідомлюю себе як об'єкт з певними ментальними якостями; в іншому випадку (трансцендентальна самосвідомість) я усвідомлюю себе як *мислячого* (I am conscious of myself as *thinking*)» [3, р. 43]. Як бачимо, Кар вбачає лише два варіанти розв'язання проблеми суб'єктивності: емпіричну (Я є лише мислимим Я) і трансцендентальну (Я є лише мислячим Я), і не формулює третьої стратегії розв'язання цієї проблеми – спекулятивну концепцію суб'єктивності, завдання якої полягає в тому, аби подолати протилежність між предметною свідомістю й самосвідомістю, буттям і мисленням, предметом і знанням про предмет. Подібна єдність у межах спекулятивної філософії називається *поняттям*, і таке поняття «містить в собі думку, оскільки думка є також і сама по собі річчю, чи містить річ саму по собі, оскільки річ є також і чистою думкою» [1, с. 103]. Тому спекулятивна філософія, окрім того, пропонує аргумент, якого бракувало вищеперерахованим теоріям суб'єктивності: предмет сам по собі є в-собі–буттям мислення і мислення саме по собі є *для-себе-буттям* предмета («в собі і для себе суще є свідоме поняття, а поняття як таке є в собі і для себе суще») [1, с. 103].

Список використаних джерел

1. Гегель Г. Наука логики в 3 т. / Г. Гегель. – М.: Мысль, 1970. – Т.1. – 501 с.
2. Фихте И. Г. Опыт нового изложения наукоучения / И. Г. Фихте // Соч. в 2 т. – СПб.: Мифрил, 1993. – Т.1. – С.547–562.
3. Carr D. The Paradox of Subjectivity. The Self in Transcendental Tradition / David Carr. – New York, Oxford: Oxford University Press, 1999. – 150 p.
4. Gloy K. Fichtes Dialektiktypen // Fichte–Studien. Bd. 17: Die Spätphilosophie J. G. Fichtes. Rodopi, Amsterdam–Atlanta, 2000. – S.103–126.

References

1. Gegel G. Nauka logiki v 3 t. / G. Gegel. – M.: Mysl, 1970. – T.1. – 501 s.
2. Fihte I. G. Opyt novogo izlozhenia naukoucheniya / I. G. Fihte // Soch. v 2 t. – SPb.: Mifril, 1993. – T.1. – S.547–562.
3. Carr D. The Paradox of Subjectivity. The Self in Transcendental Tradition / David Carr. – New York, Oxford: Oxford University Press, 1999. – 150 p.
4. Gloy K. Fichtes Dialektiktypen // Fichte–Studien. Bd. 17: Die Spätphilosophie J. G. Fichtes. Rodopi, Amsterdam–Atlanta, 2000. – S.103–126.

Bondar O. V., graduate student, department of theoretical and practical philosophy, Kyiv national University named after Taras Shevchenko (Ukraine, Kyiv), olegbondarb581@gmail.com

Transcendental self-justification of subjectivity

The article deals with the problem of ontological status of pure subjectivity (knowledge about knowledge). An author demonstrates that objective knowledge when it is taken as universal structure of any knowledge at all, leading to paradoxes in an attempt of self-justification. Exploring the main provisions of transcendental strategy of justifications of pure subjectivity, an author reveals argumentative fallacies of this attempt associated with the inability to prove the essence of the object of knowledge. An author comes to the conclusion that we need to consider an object of knowledge as selfdistinction of knowledge itself.

Keywords: knowledge, object, self-justification, subjectivity.

Бондарь О. В., аспирант кафедры теоретической и практической философии, Киевский национальный университет им. Тараса Шевченко (Украина, Киев), olegbondarb581@gmail.com

Трансцендентальное самообоснование субъективности

Рассмотрено проблему онтологического статуса чистой субъективности, а именно знания о знании. Демонстрируется, что предметное знание, если его принимают за универсальную структуру всякого знания вообще, приводит к возникновению апорий в попытках самообоснования. Исследуя основные положения трансцендентальной стратегии обоснования субъективности, автор выявляет аргументативные недостатки этой попытки, которые заключаются в невозможности обосновать сущность предмета знания. Автор приходит к умозаключению, согласно которому предмет знания должен рассматриваться как самоотличение самого знания.

Ключевые слова: знание, предмет, самообоснование, субъективность.

* * *

УДК 316.37

Гасанов А.,
доктор философии, старший научный сотрудник,
Институт философии и права НАНА
(Азербайджан), matlabm@yandex.com

ТРАДИЦИОННЫЕ И СОВРЕМЕННЫЕ ЦЕННОСТИ
В УСЛОВИЯХ МОДЕРНИЗАЦИИ

Глобализация вытесняет и ослабляет традиционные культуры, но полностью их не устраняет. Волей-неволей национальные, религиозные и региональные традиции оказывают сопротивление процессу модернизации. Принятие новых ценностей, например процесс демократизации, сталкивается с большими трудностями. В этом случае самый верный способ – это гармонизация традиционных и новых ценностей.

В Азербайджане гражданское общество находится на стадии формирования и не всегда оно готово к принятию современности, ценностей информационной культуры и значения знания, к пониманию рисков, которые могут возникнуть в связи с этим. Залогом успешной трансформации в условиях модернизации является позитивное обновление общественного сознания, и этот процесс в Азербайджане отличается своеобразием.

Ключевые слова: модернизация, реформирование, ценности, демократизация, гражданское общество.

(статья друкється мовою оригіналу)

Модернизация это процесс глобальный. Наблюдается процесс сохранения своих национальных и религиозных традиций и одновременно приобщения к Западной культуре. Большинство государств мира пытаются соответствовать Западным моделям, и для этого имеются различные причины. Начиная с XVIII века, в Западной Европе с политической, социальной и экономической точки зрения произошли коренные изменения; индустриализация, урбанизация, национальные государства, демократизации и капитализм вышли перед нами как новый этап в истории. Модернизация не ограничивается Западной Европой. XIX и XX века возможно воспринять, как период модернизации во всем мире. Можно сказать, что народы мира, будучи организованным сообществом, прожив опыт поэтапной модернизации прошли поворотный этап [1].

В рамках историко-философского исследования модернизм, в Европейской философии понимается культурное или идеологическое течение, направленное на прорыв и обновлению. Модернизм направлен на современность, то есть признает приоритет современности перед традицией [2, с. 93]. Одной из основных причин исторического прогресса развитых стран, является осуществление процессов успешной модернизации в социальной, экономической, политической и культурных сферах.

Модернизация – это ускорение развития страны, для увеличения ее конкурентной силы процесс полной или частичной реорганизации общественной системы. Модернизация охватывает четыре сферы общества: 1) политическую, 2) культурную, 3) экономическую и 4) социальную [3, с. 175].

Политическая модернизация предусматривает развитие важных институтов для принятия решений с участием населения, и сюда можно отнести политические партии, парламент, избирательное право и тайное голосование. «Как известно, политическая модернизация является неотъемлемой составной частью сложного процесса перехода от традиционного общества к современному обществу. Политическая модернизация связана с изменением сущности политической системы. В процессе политической модернизации возникают как новые политические институты, так и в сложном динамичном взаимодействии совершенствуются существующие политические институты.

В это время объективно возникает необходимость с одной стороны сохранения политической стабильности, как обязательного условия в целом общественного развития, а с другой стороны расширению возможностей участия различных слоев населения происходящих в них изменениях. Модернизация политических институтов приводит к повышению качества управления, обеспечению стабильности и укреплению политической системы. Политическая система должна быть готова к современному политическому обновлению, соответствовать требованиям периода. В условиях нового информационного общества и глобализации, благополучие общества, развитие науки и государства зависит от качества институционализации» [4, с. 4–5].

Обычно, культурная модернизация бывает связана с повышением уровня культуры, развитием культурного